

MOET ALLES VAN WAARDE WORDEN BEWAARD?

Hans Buis

De rol van de gemeente is met de komst van de Omgevingswet groter dan ooit. Het beïnvloeden van het gemeentelijk erfgoedbeleid is voor erfgoedvrijwilligers daardoor nog meer dan voorheen de aandacht waard. Waarom vinden we als erfgoedvrijwilliger dat iets bewaard moet worden?

Maar hoe doe je dat? De Omgevingswet zorgt voor een andere werkwijze bij gemeenten en nieuwe instrumenten bepalen dat het gemeentelijke beleid op een andere manier vorm krijgt. Om effectief te kunnen zijn als erfgoedorganisatie is het vooraleerst van belang een strategie te bepalen. Dat vereist inzicht in hoe zaken geregeld worden binnen de gemeente: bij wie moeten we zijn? Maar ook: hebben we persoonlijke contacten en hoe vergroten we onze invloed? Dat zijn geen nieuwe vragen, ze zijn er al zolang erfgoedorganisaties bestaan. Wel moet rekening gehouden worden met de veranderingen die de Omgevingswet met zich meebrengt, maar die zijn niet bepalend voor wat je als erfgoedorganisatie wil bereiken. Dat bepaal je namelijk zelf. Met een strategie neem je als erfgoedorganisatie het heft in eigen hand. Het zijn uitgedachte en uitgewerkte stappen die gezet worden onafhankelijk van wat bijvoorbeeld de gemeente doet of wil.

Gangbare opvatting

Een eerste vraag die zich daarbij voordoet is: waarom vinden we dat wat van waarde is, bewaard moet worden? Doorgaans vullen velen dit zeer beperkt in met de rijks- en gemeentelijke monumenten en met, als het meezit, stads- en dorpsgezichten. Het is belangrijk met deze gangbare opvatting rekening te

houden, omdat bij veel mensen - en zelfs bij menig raadslid - deze beperkte uitleg gebruikelijk is. De betekenis van erfgoed, zoals ook de Erfgoedwet die vastlegt, gaat echter veel verder dan tot monument uitgeroepen gebouwen. Voor de Erfgoedwet gaat het om door de mens gemaakte materiële en immateriële zaken uit het verleden, waarin waarden, overtuigingen, kennis en tradities terug te vinden zijn - en die doorgegeven moeten worden aan toekomstige generaties.

Goede omgevingskwaliteit

De Omgevingswet biedt veel ruimte om de blik te verruimen. Dat is te vinden in het nieuwe begrip *goede omgevingskwaliteit*, dat nadrukkelijk in de doelstelling van de wet is opgenomen. De wet geeft welbewust geen definitie van de term omdat goede omgevingskwaliteit in de praktijk invulling moet krijgen en van plaats tot plaats moet kunnen verschillen. Dat feit alleen al maakt het voor erfgoedvrijwilligers van het grootste belang na te denken over wat goede omgevingskwaliteit in de eigen gemeente inhoudt. Het zal een voorname plaats in de strategie moeten innemen.

Wel een opsomming

Een definitie mag er dan niet zijn. In de Memorie van Toelichting bij de Omgevingswet staat wel

een opsomming waaruit goede omgevingskwaliteit bestaat: 'Dit duidt op het belang van aspecten als cultureel erfgoed, architectonische kwaliteit van bouwwerken, stedenbouwkundige kwaliteit en kwaliteit van natuur en landschap.' Cultureel erfgoed verwijst naar monumenten, archeologische monumenten, stads- en dorpsgezichten en cultuurlandschappen. Zeker niet onbelangrijk is dat hiermee het in stand houden van wettelijk beschermd erfgoed onderdeel is van de doelstelling van de Omgevingswet. Daarnaast zijn het bereiken en instandhouden van architectonische kwaliteit van bouwwerken en stedenbouwkundige kwaliteit evengoed onderdeel van de doelstelling van de Omgevingswet. Gebouwen kunnen architectonische kwaliteit bezitten of zijn een bijzondere illustratie van een stroming in de architectuur. Of ze zijn een bijzonder voorbeeld van de recente bouwperiode tussen 1965 en 1990, bekend onder de aanduiding Post 65. Het gaat evengoed over zaken als een beschermd dorpsgezicht, religieus erfgoed, sociale woningbouw, kunst in de openbare ruimte, rijdend, rollend, vliegend, varend, immaterieel of klinkend erfgoed, als om waardevol landschap. Een bijzonder gebouw dat bijvoorbeeld tien jaar geleden is neergezet, of een buurt met bijzondere kenmerken uit de jaren '70 of '80 van de vorige eeuw, kan dus net zo goed

bijdragen aan de omgevingskwaliteit als een straat met monumentale panden uit de 17^e eeuw in een dorpskern of binnenstad.

In de ijskast

Voor de vrijwilligers in een erfgoedorganisatie is de eerste stap in het beïnvloeden van de gemeente het bespreken van wat je als organisatie nu onder erfgoed verstaat en waarom dat belangrijk is. Zet daarbij de term 'erfgoed' een tijdje in de ijskast. Vervang het door 'waarom vinden we dat wat van waarde is, bewaard moet worden?' Dat maakt een brede kijk makkelijker. De interne discussie hierover kan onvermoede kanten op gaan, dat is geen bezwaar. Bedenk wel dat je uiteindelijk helder moet omschrijven wat je als organisatie nu onder 'erfgoed' verstaat en wees daarin specifiek.

Invulling geven

Omdat de gemeente beleid moet maken en regels behoort te stellen voor het bereiken van goede omgevingskwaliteit, is het voor erfgoedorganisaties ook mogelijk inhoud te geven aan de term goede omgevingskwaliteit in de eigen gemeente. Waaruit bestaat die kwaliteit? Wat is er 'goed' aan de omgevingskwaliteit?

Wat wordt er gewaardeerd? Wat is de relatie tussen historische ontwikkeling en de huidige omgevingskwaliteit? Hoe wordt de omgevingskwaliteit in de gemeente beleefd? Het zijn maar wat vragen die je als erfgoedorganisatie kunnen helpen bij het verder uitkristalliseren wat de term goede omgevingskwaliteit betekent in de eigen gemeente. Daarbij kan per wijk, buurt of dorpskern de omgevingskwaliteit uit andere en soms unieke elementen bestaan. Het gaat zowel om wat kenmerkend onderdeel van de goede omgevingskwaliteit is, als wat er aan

bijdraagt, bijvoorbeeld een toepassing van een gebouw, maar evengoed de uitstraling van een straat, een buurt of een brug.

Het is zeker geen makkelijke opgave, maar zet als erfgoedorganisatie eens op een rijtje waaruit de specifieke omgevingskwaliteit in de gemeente nu bestaat. Verbind daarbij het verleden aan het heden en kijk niet zozeer naar afzonderlijke gebouwen, maar naar de samenhang in de verschillende delen van de gemeente: buurt, wijk, binnenstad of dorpskern.

Heemschut en de omgevingswet

In elk nummer van Heemschut wordt aandacht besteed aan aspecten van de Omgevingswet en het beïnvloeden van het omgevingsplan. Dit artikel is een voorproefje van de Handreiking voor een strategie van erfgoedorganisaties voor het beïnvloeden van het gemeentelijke omgevingsbeleid. De Handreiking is te downloaden op www.Heemschut.nl of te bestellen via info@heemschut.nl.

Op de website staat ook: *Omgaan met de Omgevingswet; Handreiking voor historische verenigingen*. Heemschut verzorgt cursussen over de Omgevingswet voor erfgoedorganisaties. Wil je een cursus of heb je specifieke vragen, neem dan contact op met Hans Buis via info@heemschut.nl.